

Bir arada yaşamada “yalan” ve “sıdk” faktörü

Sebahattin Yaşar

Özet

Sıdk, bir arada yaşamının en güçlü dinamiklerinden biridir. Bunun zıddı olan yalancılık ise yalnızca kulluğun özünü tahrip etmekle kalmaz toplum hayatını da mahveder. Bir hastalık hali olan yalan kişinin ruh dünyasıyla birlikte aile ve toplum hayatını da zehirler. Bu bağlamda birey ve toplum hayatını düzene sokacak en birincil formül, sıdktır. Bu çalışmada bir arada yaşamada yalan ve sıdk faktörleri incelenmektedir. Bunun için öncelikle iki kavram genel olarak ele alınacak sonrasında kavramların insan ve toplum hayatındaki etkileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Sıdk, yalancılık, aile hayatı, toplum hayatı, bir arada yaşama

Giriş: Yalan ve Sıdk Kavramlarına Bakış

Bir arada yaşamının en güçlü dinamiği doğruluk, dürüstlük; yani sıdktır. Doğruluğun, sıdkın zıddı olan yalancılık ise, kulluğun özünü yok eden, beşerin kemalatını mahveden ve toplum hayatındaki bütün olumsuzlukların sebebidir. Yalan, kişinin ruhsal dünyasını tahrip eden ve kişilik bozukluğuna sebep olan bir hastalanmadır. Yani yalan, kişinin kendi ruh dünyasını, aile ve toplum hayatını zehirlendiren bir hastalanma halidir.

Bediüzzaman, alem-i İslam'ın da içine düştüğü bu yalan hastalığını Hutbe-i Şamiye isimli eserinde; 'sıdkın/doğruluğun sosyal ve siyasi hayatta ölmesi' olarak teşhis etmiş ve aynı eserde tedavi yolunu da göstererek, 'sıdkı/doğruluğu içimizde ihya edip diriltmeliyiz.' demiştir.

İnsanlığın sıdk
âbidesi olan Hz.
Peygamber (asm),
hayatı boyunca
şakada, mizahta
bile olsa yalana
yer vermemiş,
kişi mizahta
dahi olsa 7 yalan
söylediği takdirde
imanda kemale
eremeyeceğini
belirtmiştir.

Bunun adı, sıdkla tedavidir. Sıdk ve doğruluk, hastalanmış kişiyi manen tedavi ederken, koruyucu hekimlik gibi hastalanmaktan ise alkoymaktadır.

Doğru İslamiyet ve İslamiyet'e layık doğruluğun fillerde yaşanır hale gelmesi, pek çok problemlerin kendiliğinden ortadan kalkması anlamına gelecektir. Bu, aynı zaman etkili bir tebliğ anlamı taşır. Demek ki, birey ve toplum hayatını düzene sokacak en birincil formül, sıdktır.

1-Yalanın psikolojisi ve kişi dünyasındaki tahribatı

Yalan; bencil bir takım sonuçlar elde etmek için bilerek ve isteyerek karşısındakini aldatmaktır.¹ Yalan, dürüstlikle uyuşmayan, insan onuruna zıt bir kötülük halidir. Kur'an ve hadislere göre yalan, bir münâfıklık alâmetidir.² İslâm dini, prensip olarak insanın ruhsal gelişmesine, toplum düzenine ve barışına zarar veren her türlü kötülüğü yasaklamakla birlikte, gerek âyetlerde ve gerekse hadislerde yalan konusunda oldukça ağır ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi, ahlâk kültüründeki veciz ifadesiyle yalanın "bütün kötülüklerin anası (ümmü'l-habâis)" olmasıdır. İslâm ahlâk anlayışına göre doğruluk, bütün iyiliklerin temeli, yalan ise bütün kötülüklerin anası kabul edilmiştir.³

Bir kafir sıfatı olan ve münâfıkların özelliklerinden olan yalanın en öncelikli zararı, yalan söyleyenin psikolojisini ve fizyolojisini bozmasıdır.

Kur'an-ı Kerim'deki pek çok âyetlerde yalancılar şiddetle kınanmakta olup, onlar için dünyada rezillik, ahirette de büyük bir azabın olduğu haber verilmektedir. Hatta hazret-i Peygamber yalanın kişi dünyasındaki etkisini göstermek için, büyük günahları bile mü'min için 'olabilir' diye soğukkanlılıkla karşılarken⁴, 'yalan' ve 'ihânet' karşısında şiddetle tepki göstermiş ve bir mü'minde yalan 'olamaz' demiştir.

Peygamberimiz, mü'min, 'hiyanet' ve 'yalan'⁵ dışında her türlü günaha düşebilir buyurmuşlar ve hatta 'kul yalan söylediği zaman rahmet meleklerrinin yalanın pis kokusu sebebiyle o kuldan üç fersah uzaklaştığını' belirtmişlerdir.⁶

Alimler, yalanın bir mümine yakıştırılmayacak kadar aşağı, rezil olan çirkinliğini, onun bütün kötülükleri peşinden getirmesiyle izah eder ve "yalanın terkiyle fevahiş [açık kötülükler]de terk edilir" demişlerdir.

İnsanlığın sıdk âbidesi olan Hz. Peygamber (asm), hayatı boyunca şakada, mizahta bile olsa yalana yer vermemiş, kişi mizahta dahi olsa 7 yalan söylediği takdirde imanda kemale eremeyeceğini belirtmiştir.⁸ Sırf güldürmek maksadıyla bile yalana başvuranlara "Yazıklar olsun, yazıklar olsun!" diye tepki ve tehdit ifade etmiştir.⁹

Said Nursi, Peygamberi (asm) ala-yı illiyyine çıkararak¹⁰ ve hakikatlerin anahtarı olan sıdk vasfının sadece peygamber efendimizin değil, sahabele-

1. Tarhan Nevzat, (prof. dr.) *Psikolojik Savaş* Timaş Yayınları, İstanbul, 2009, s. 178.

2. *Nisâ*, 145.

3. *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, 10, 5-7

4. Buhârî, *Libâs* 24. *Cendâiz* 1, Muvatta, *Kelâm* 19

5. Münâvî, *Feyzul-Kadir*, 6, 462-63.

6. Tirmizî, *Birr* 46.

7. Tirmizî, *Birr* 57, 1991. h. BakıbnuMace, *Mukaddime* 7, 46. h. Müsned1, 410.

8. Musnedu Ahmed 2, 252, 364.

9. Ebu Davud, *Edeb* 88, Tirmizî, *Züht* 10 (2316.h.).

10. Nursi, Said, *Hutbe-i Şamiye*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Haziran, 2009, s.129

rin de aynı vasıfla vasıflandığını belirtir. "Sahabeler elbette, şüphesiz bilerek ellerini yalana uzatmazlar, kizb ile kendilerini mülevves etmezler.", "ilm-i hadisçe ulema-i şeriat içinde bir kaide-i mukarrere olan Sahabeler daima doğru söylerler, onlardaki rivayet tezkıyeye muhtaç değil."¹¹

Resulullah'a göre, insanî kemâlin yolu doğruluktan geçmektedir: İbnu Abbas'tan gelen rivayete göre, Aleyhissalatu Vesselam'a "kemâl"den sorulunca "Doğru konuşmak ve doğrulukla iş yapmak" diye cevap verir.¹² Keza kişiyi aşağılara atan da yalandır: "Kişi, yalan söyleyince kalbinde siyah bir leke peyda olur. Yalana niyete ve yalan söylemeye devam ettikçe büyüyen bu leke, gün gelir kalbi tamamen kaplar ve simsiyah eder. Böylece kul, Allah nezdinde yalancılar arasına yazılır!"¹³ Bu, yalanın yıkıcı etkisinden başka bir şey değildir.

Yalan, kafir ve münafıklardan başka aynı zamanda Deccal'ın da bir sıfatıdır. Hz. Nuh Aleyhisselam'dan sonra her peygamberin, kendi ümmetine haber verip uyardığı,¹⁴ insanlığın en büyük fitnesini hâsıl edecek kimsenin "Deccâl" olarak tavsif edilmiş olması ve yalan üzerine bir hayat oluşturduğu için konumuzu da ilgilendirir. Çünkü Deccâl, lügat açısından mübalağa sigası ile hakkı örten, yani "yalancı" demektir. Demek ki, ahir zamanda hep yalan ve iftirayla yol alan bir zümre, insanlığa bir surette hâkim olacak, çok büyük mânevî tahribatlar yapacaktır. Hadislerde Deccâl fitnesine ısrarla, tekrarlarla dikkat çekilmesi, ibretli bir durumdur. Bu, yalanın, İslam'a ne kadar zıt düştüğünün bir başka delili ve yalanın insanlık üzerindeki ciddi tahribatıdır.

Yalan, kulun Rabbiyle olan ahdini bozmasıdır

İnsan bir kul olarak Rabbiyle bir ahitleşme yapmıştır. Yalan, kulun Rabbiyle olan bu kalubelada verdiği söze uymamasıdır.

Kul, Cenab-ı Hak ile fitraten yapmış olduğu ahdini bozmuş, haktan udul edip hadden tecavüz ederek, kuvve-i akliyesini, kuvve-i gadabiyesini ve kuvve-i sheviyesini ifrat ve tefritte kullanmaya başlamıştır. Bu ifrat ve tefritler, hayat-ı nefsiye ve ruhiyesinde maraz ve hastalıkları netice vermiştir. Ve hastalanan bu insan hayat-ı içtimaiyeyi nizam ve intizam altına alan rabitaları kesip atmış, haddi aşmış, ırz ve namusları pay-ı mal etmiş ve dünya nizamının bozulmasına sebep olup, fesat ve ihtilallere sebep vermiştir.¹⁵

Sosyal hayattaki problemlerin temelinde bireyin şahsi hayatındaki hastalıklar vardır. Hatta şahsi hayattaki hastalıklar arzın dengesini bozacak kadar etkili olabilmektedir. Çünkü arzda bir nizam ve bir muvazene vardır. Bedüzzaman'ın tabiriyle, nasıl bir makinenin dişleri arasına küçük bir şey düşerse, o makinenin faaliyeti durur veya iki dağ bir terazi ile tartılırken, terazi müvazi olduğu vakit bir gözüne bir ceviz ilave edilse denge bozulur. İşte dünyanın da manevi nizam makinesi böyledir. Bu yüzden bir şahsın, bir günahı arzın muvazene-i maneviyesinin bozulmasına sebep olmuştur.¹⁶

İşte, insanın Cenab-ı Hak'a verdiği sözü günahlarla bozmasının adı, yalancılıktır. Kişinin Allah ile olan bağını koparan her bir günah ruhen hastalanmasına sebep olur. Kainatın sahibi Cenab-ı Hak ile ahdini bozan

11. A.g.e., s.129

12. İhya 4, 694

13. Muvatta, Kelam 18.

14. Buhari, Fiten 27, Müslim, Fiten 100-103.

15. Nursi, Said, İşaratü'l-İ'caz, YAN, İstanbul, Ağustos- 2012, s. 359

16. A.g.e., s. 372

Ahir zamanda hep yalan ve iftirayla yol alan bir zümre, insanlığa bir surette hâkim olacak, çok büyük mânevî tahribatlar yapacaktır. Hadislerde Deccâl fitnesine ısrarla, tekrarlarla dikkat çekilmesi, ibretli bir durumdur.

*Tabiat, boşluğu
sevmez; sıdk
yoksa onun zıddı
olan kizb [yalan]
veya yalanın,
farklı unvan
mertebelerindeki
kardeşleri vardır.*

bir insanın, elbette onun mahluku olan kullarla ahdini bozması, yalancılık etmesi zor olmayacaktır.

Nitekim insan, Cenab-ı Hakk'ı anlamak için verilen 'ene'nin mahiyetini değiştirmekle de yalancılık yapmaktadır. Çünkü, emanet-i kübrayı üzerine aldığı için cilvelenen ve eşref-i mahlukat olan zengin cihazlarla yaratılan insan, bu kabiliyetleri ene ölçücülüğüyle Cenab-ı Hakk'ı bilmeye kullanması gerekirken, kendisine hamledip, en büyük ihaneti yapmaktadır. Şecere-i zakkumun çekirdeği olan ene, en büyük yalanını bu şekilde göstermektedir.

Allah'ın verdiği nimet ve kabiliyetler, Allah'a daha çok yaklaşmaya vesile olması gerekirken, insan şükürden şirke girerek, bu nimet ve kabiliyetlerle Allah'tan uzaklaşıp, en büyük yalancılık ve hainliği bu şekilde sergilemektedir.

Allah katında hain ve yalancı olan bir insan, kullar nezdinde de güven kaybına uğrar ve hain olarak tanımlanır.

Mümin, verdiği sözde durmalı, ahbine sadakatten ayrılmamalıdır. Beşeri münasebetlerin kıvamı, sağlıklı ve verimli şekilde inkişaf ve devamı buna bağlıdır. Güven kaybolduysa ne sulh antlaşmaları yapılabilir, ne ticarî ortaklıklar kurulabilir, ne saadet ve huzur getiren nikah akitleri kısılabılır vs. İçtimai hayatta, güven ve sevgi yerine, hiç de huzur vaat etmeyen, hep korkuya ve baskıya dayanan münasebet ağları kurulur.

Tabiat, boşluğu sevmez; sıdk yoksa onun zıddı olan kizb [yalan] veya yalanın, farklı unvan mertebelerindeki kardeşleri vardır.

Nasıl ki, sıdk sadece dille doğru söylemek anlamına gelmeyip, kişinin niyeti, davranışı, özü, sözü ve fiili... hepsinin doğru olmasını ifade eden bir kavram ise, yalan da sadece dille söylenen değil, fiillerle, niyetlerle ve davranışlarla yapılabilen bir kavramdır. Nitekim Bediüzzaman, "Riyakarlık, fiili bir nevî yalancılıktır. Dalkavukluk ve tasannu [yapmacıklık], alçakça bir yalancılıktır. Nifak ve münafıklık, muzır bir yalancılıktır. Yalancılık ise Sâni-i Zülcelâl'in kudretine iftira etmektir. Küfür bütün envayla kizbtir, yalancılıktır. İman sıdktır, doğruluktur. Bu sırta binaen kizb ve sıdkın ortasında hadsiz bir mesafe var; şark ve garp kadar birbirinden uzak olmak lazım geliyor." ¹⁷ demektedir.

Riyâ ve dalkavukluk gibi davranışlar da doğruluk ve dürüstlüğe aykırı, Kur'an'ın azîz saydığı mü'minin onurunu zedeleyen, dolayısıyla kişinin kendisini özenle koruması gereken kötülüklerdir. Çünkü dalkavukların ve riyâkârların en büyük sermayeleri yalandır. Onların asılsız veya abartılı, böyle olduğu için de dürüstlikle bağdaşmayan övgüleri hem kendi kişiliklerini lekelemekte, hem de övülen kişilerin boş ve temelsiz bir gurura kapılarak kusurlarını görmelerine engel olmaktadır. Bu yüzden Hz. Peygamber, bu kişileri insanların en kötülerinde saymış; "Dalkavuklarla/meddahlarla karşılaştığınızda yüzlerine toprak savurun!" (Müslim, Zühd 14) buyurarak onlara yüz verilmemesini öğütlemiştir.

Demek oluyor ki her bir yalan, kişinin imandan uzaklaşıp, küfre doğru attığı bir adımdır.

Said Nursi, önceki asırlarda bazı alimler tarafından, bazı şartlarda verilmiş olan yalan ile ilgili fetvaları bu sırada, "Yalan suistimala müsait bir bataklıktır" ¹⁸ diyerek kaldırmıştır.

“Bütün hayatımda ‘en menfaatli ve en iyi hile, hilesizlik olduğu’ düstur olduğundan, bütün müdafatımda hak ve hakikat ve sıdk ve doğruluk esasını takip ettim.”

En büyük hile, hilesizliktir

Said Nursi, 1327'de (1911) Şam, Emevi Camii'inde verdiği hutbede yalanın insanlığa getirdiği yıkımı çok veciz bir cümle ile anlatmıştır; “İşte beşerin ortalıktaki dehşetli yalancılığıyla ve tezviratlarıyla emniyet-i umumiyyenin ve ruy-i zemin asayişlerinin zirüzeber olması kizble ve maslahatın süüistimali ile olmasından¹⁹ elbette o üçüncü yolu kapatmaya, ‘Ya doğru söyle ya da sus, üçüncü bir yol olan ‘yalan’a hiç müsaade etmemiştir. Konunun devamında ise, beşer, yalandan vaz geçmezse, kendi başına bir kıyameti koparacağı tespitinde bulunmuştur.²⁰

“Bir tane sıdk bir harman yalanları yakar, bir tane hakikat bir harman hayâlâta müreccahtır” diyen²¹ Bediüzzaman, zâlim kâfirlerin aleyhte yaptıkları (yalan ve iftiraya dayalı) propagandalara, aynı silahla cevap vermeyi uygun görmez: “Ona mukâbele o yalancı silahla olmamalı, belki sıdk ve hak ile olmalı.”²² der. Said Nursi, hayat boyu takip ettiği müdafaa metodunu şöyle açıklar: “Bütün hayatımda ‘en menfaatli ve en iyi hile, hilesizlik olduğu’ düstur olduğundan, bütün müdafatımda hak ve hakikat ve sıdk ve doğruluk esasını takip ettim.”²³

Yalan, fitrata ters olduğu için, insanın fizyolojisini ve psikolojisini bozmaktadır

Yalan söyleye söyleye insan kalbi, devamlı yalancı bir intibâ ile kaplanarak evhamlar dünyası halini alır. Bu durum, ileride büyük buhran ve streslere sebebiyet verir. Nitekim münâfıkların yalana pervâsızca başvurmaları, onları psikolojik bazda streslere itmiş olacak ki, Kur’an, onları hasta olarak nitelemektedir: Bakara Suresi, 10’da, “Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar için elim bir azap vardır.” buyrulmaktadır.

Yalan, fitrata ters olduğu için, insan beyni başta olmak üzere birçok organın çalışma yapısı anormalleşir, yalan söylemek için daha anormal ve olağandışı efor sarf etmek zorunda kalır. Kalp ritimlerinde değişiklik, çeşitli salgılarda farklılık, heyecanın artması gibi hormonal sistemde anormallikler ortaya çıkar.

Yalanı insan ruhu, vicdanı, psikolojik yapısı, fitratı, hatta organları (vücut dili), özellikle de imanı kabul etmemektedir.

Günümüzdeki stres, rûhî bunalım ve sebepsiz sıkıntılar, suçluluk duygusu, intihar isteği gibi mânevî hastalıkların büyük bölümünün “yalan”la ilgisi olduğunu söylenilmektedir. Bunlar, yalancıların daha bu dünyada iken gördükleri acil cezalardır.

2- Aile hayatında yalanın olumsuz etkileri

Aile hayatı, birlikte yaşamının en küçük ölçekteki uygulama alanıdır. Yalan, birlikte yaşamayı tahrip eden ve aile yaşamında korkunç ve yıkıcı bir güce sahip olan etkidir. Çünkü bir arada yaşayan insanların birbirlerine

19. A.g.e, s.133

20. A.g.e, s. 134.

21. Nursi, Said, *Mektubat*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Ekim-2007, s. 801.

22. Nursi Said, *Eski Said Dönemi Eserleri*, Tulu’at, İstanbul, Kasım-2012, s. 582.

23. Nursi Said, *Tarihçe-i Hayatı*, YAN, İstanbul, Eylül-2007, s. 115.

Yalan, toplumda karşılıklı güven duygusunu yıkan, insanların birbirlerine karşı olan sevgi ve saygı duygularını sarsan, yüksek ahlâkî değerleri tahrip eden büyük bir âfettir. En içten toplumların dahi yıkılmasına yol açabilen bir hastalıktır.

güven duyması, aralarındaki iletişimi; ailedeki huzuru ve devamlılığı sağlayacak en temel özelliktir.

Aile hayatının mutluluğu ve devamlığı için, gerek eşlerin birbiriyle gerekse çocuklarıyla iletişimine asla yalan girmemelidir. "Yalan, suistimale müsait bir bataklıktır."²⁴

Yalan, duygusal iletişimi de yok eder. Yalana dayalı bir iletişim kuran kişi, bir süre sonra duyarsızlaşacak ve hissetme yeteneğini kaybedecektir. Bu da aile içi iletişimde sözlü iletişimden ziyade duygusal iletişime vurulan en büyük darbedir.

Yalan söyleme alışkanlığı ailede kazanılıyor. Çocuk birçok davranışı rol model şeklinde ebeveynlerinden gözlemleyerek alır. Yalan söyleme davranışı da bu şekildedir. Yalan, bir çeşit davranış bozukluğudur. Her çocuk saf ve temiz olarak dünyaya gelir. Yalan söylemede genetik aktarımın bir rolü olmaz. Anne-baba, kardeş ve çevre ilişkileri belirleyici unsurdur. 'Eğitim sürecinde çocuk yalandan değil, dürüstlükten menfaat elde edilemeyeceğini öğrenirse yalan azalır, dürüstlük artar.'²⁵

Açık ve samimi olmak, ikiyüzlü olmamak, doğruyu söylemek, başkalarını aldatmamak, başkalarının hakkına saygı duymak gibi özellikler eğitimle kazanılır. Çocuk büyüyüp gerçeklik duygusu geliştikçe, yalanın teşvik edilmediği bir ortamda büyüyorsa dürüst olacaktır.

Yalan, toplumda karşılıklı güven duygusunu yıkan, insanların birbirlerine karşı olan sevgi ve saygı duygularını sarsan, yüksek ahlâkî değerleri tahrip eden büyük bir âfettir. En içten toplumların dahi yıkılmasına yol açabilen bir hastalıktır. Yalan, fitratta olmadığı için bebekler ve küçük çocuklar kendiliğinden yalan söylemezler, büyüklerini taklit ederek yalana alışırlar. Kasıtlı yalanın, temyiz yaşına tekabül eden 6-7 yaşlarından sonra söylendiği ileri sürülmektedir. Bu yaşa varmayan çocuk, yalanı gerçekten ayırt edemekte, sadece bazı mübâlağalara sapabilmektedir.

Nitekim ailede ebeveynin nasihatlerinin tesirsiz kalmasının bir sebebi de, anne babaların bizzat dilleriyle veya fiilleriyle söyledikleri yalanlar ve tutarsız davranışları olsa gerektir.

3- Toplum hayatında yalanın yıkıcı etkisi

Kıyamet, yalanla kopacaktır

Yalan, birey hayatını mahvettiği gibi, toplum hayatının her aşamasında da yıkıcı etkisini gösteren bir âfettir. Bu yönüyle yalan hem iç yıkıma hem de sosyal yıkıma sebep olmaktadır. Birey aileye, aile topluma dönüştüğü için bireyin ruh hali, ailenin ve toplumun ruh halidir. Yalanın hazır meyvesi ruh sıkıntısı olurken, yalanın zıddı olan doğruluğun en güzel meyvesi ise ruh huzurudur.

Mimsiz medeniyetin bir neticesi olan güç, para, insanların kısa yoldan zengin olma arzuları ve ihtiyaçların dörtten yüze çıkarılması, israfı ve hırsı netice verdi. Güç ve paraya ulaşmak için zor ve zahmetli olan alın teri ile çalışmak ve fedakarlık gerektiren dürüstlük, cemiyet hayatında pirim yapmamaya başladı. Ve asır öyle bir hale geldi ki, yalan en revaçlı mal, dürüst

olmak ise saflık olarak algılanmaya başlandı.

“İşte şimdi beşerin ortadaki dehşetli yalancılığıyla ve tezviratıyla emniyet-i umumiyenin ve ruy-i zemin asayişlerinin zir ü zeber olması, kizb ve maslahatın suistimaliyle olmasından elbette bu üçüncü yolu kapatmaya beşeri mecbur ediyor ve kat’i emir veriyor. Yoksa, bu yarım asırda gördükleri umumi harpler ve dehşetli inkılaplar ve sükutlar ve tahribatlar başlarına bir kıyameti koparacak.”²⁶ Demek ki, yalancılık ne tahrip edici ve müthiş bir hastalıktır ki, beşeri bütün bütün yoldan çıkarıp, başına kıyameti koparmaya vesile olacaktır.

Yalan, Allah tarafından bilinen bir şeyin aksini söylemenin, Allah’ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın ve bir meselenin Cenâb-ı Hak nezdindeki keyfiyetine aykırı söz uydurmanın adıdır. Mesela; hak katında sâlihler arasında bulunan iyi bir insandan bahsederken onu yerden yere vurma ve kötü bir adammış gibi anlatma, “İnd-i ilahîde yazılı olan değil benim dediğim doğru!” deme gibi çok büyük bir küstahlık ve küfre yakın pek korkunç bir yalandır.

Peygamber Efendimiz, şaka ile de olsa hiç yalan söylememiş ve şaka ile de olsa yalana müsâade etmemiştir. ‘Acı da olsa doğruyu söyleyin.’ Hadisi, her şart altında doğru söylemeye, yalana girmemeye çağırılmaktadır.

Mademki Hazret-i Peygamberin en belirgin vasfı emin sıfatıdır, o zaman ümmetinin onu örnek alacağı en önemli vasfı da yine bu olmalıdır.

Masum görünen yalanlar

Müslüman bir toplumda günlük hayatta ne acı ki yalana çok rastlanmaktadır. Yine toplumda görünüşte yalan olarak nitelendiremeyeceğimiz, ama hakikatte yalan olan pek çok davranışlar bulunmaktadır. Yani dilinin söylediği ile içinde, vicdanında hissettiği farklı olan yalana benzer, ama caiz de olmayan veya en azından riskli ifadeler de çok şahit olunmaktadır. Şaka ile söylenen yalanlar, abartılı anlatımlar, kibarlık ve alışkanlık gereği söylenen ve adına beyaz yalan denilen sözler, aslında yalana açılan kapılar hükmündedir. Mesela kişinin karnı açken, davet edildiği sofraya oturmak için, kibarlık veya utangaçlıktan dolayı “ben tokum” veya “iştahım yok” demesi, “Nasılsın?” sorusuna verilen bazı cevaplar veya “saat kaç?” sorusuna verilen cevaplardaki farklı ifadeler gibi.

Bazen içeriğine katılmadığı halde, muhâtabın bir konuşmayı dinlediğini belirtmek için “evet” dediği veya arada bir kafasını salladığı durumlar, konuşanı tasdik anlamına ve anlatılanın onaylandığı hükmüne gelebilir.

Bütün bu ve benzeri durumları iyi tahlil etmek, yalanla ilgisini tesbit etmek gerekmektedir. Bunların bazıları, açık yalan, bazıları yalanla doğru arası bir söz veya fâsıklığa girmeyen yalan grubundan ya da târiz grubuna dâhil olabilir. Yine mesela kişinin muhâtabına; “seni on defa aradım”, “ben sana bunu yüz kere dedim” demesi; bununla sayıyı değil mübâlağayı anlatmak istemesi gibi; eğer kişi, sadece bir defa aramış veya söylemiş ise, bu durumda sözü yalan olur; ama birkaç kez aramışsa, bu sözü mübalağadır ve günahkâr olmaz.

Yalancılar alemi kendi yalan pencerelerinden değerlendirirler. Elbette

*Yalancılar alemi
kendi yalan
pencerelerinden
değerlendirirler.
Elbette hayatı,
insanları böyle bir
pencereden görüp
değerlendiren
insanın, hak,
hukuk, adalet,
iyilik gibi
erdemleri toplum
içerisinde
yaşayabilmesi
mümkün değildir.*

Said Nursi, sadece
ticaret hayatında
değil, bütün beşeri
münasebetlerde
ölçü olan bir
düstur vermiştir.
“Biz ki hakiki
Müslümanız;
aldanırız, fakat
aldatmayız.
Bir hayat için
yalana tenezzül
etmeyiz.”

hayatı, insanları böyle bir pencereden görüp değerlendiren insanın, hak, hukuk, adalet, iyilik gibi erdemleri toplum içerisinde yaşayabilmesi mümkün değildir.

Yalan-ekonomi bağlantısı

Yalan, ekonomiyi de bozan ve bereketin kalkmasına sebep olan bir toplumsal bozucudur.

Hadis-i Şerifler, yalanın alış veriş üzerindeki yıkıcı etkisine dikkatleri çekmektedir. “Satıcı ve alıcı (söz kesip) pazarlığı bitirdikten sonra birbirlerinden ayrılmadıkça alış-verişi bozup bozmamakta serbesttirler. Eğer onların her biri karşılıklı olarak doğru söyler (mal ile paranın durumunu olduğu gibi) açıklar ise, alış-verişleri bereketli olur. Yok eğer gizler ve yalan beyânda bulunurlarsa, alış-verişlerinin bereketi kalmaz.”²⁷ Alış-verişte malın ve paranın durumunu olduğu gibi söylemek, varsa kusurlarını gizlememek veya yalan beyânda bulunmamak temel ilkedir. Doğru sözlülük, ticârette ve kazançta bereket vesilesidir. Aksi ise, alış-verişte hayır ve bereket bırakmaz. Doğruluğun ekonomiye bu açıdan etkisi inkâr edilemez.

Hadis, kazanma ve kâr kavramına ahlâki ve mânevî boyut getirmektedir. Demek ki kazanma sadece rakamla ifade edilecek bir konu değildir. Onda bir de “bereket ve hayırlılık yönü” yani “meşrûiyet” tarafı vardır. Bu da dürüstlük ile sağlanabilmektedir. Yalan söyleyerek veya malın ayıbını gizleyerek, daha doğrusu karşısındakini aldatarak para kazanmak mümkün ise de bu, Müslümanca bir tavır değildir. Zira Hz. Peygamber bir başka Hadis-i Şerifinde, “Bizi aldatan bizden değildir.”²⁸ buyurmuşlardır. O halde Müslüman’ın gerçek kazancı, bütün muamelelerinde Müslümanca yani dürüst davranmaktadır. Doğru sözlülük, özellikle kul haklarıyla ilgili konularda çok daha büyük önem arz etmektedir.

Bu açıdan bakıldığında ticârî reklâmların çığırkanlığa varmaması, yalan ihtivâ etmemesi, malın vasıflarını dosdoğru aksettirmesi gerekmektedir. Aksi halde büyük ölçüde bir aldatma söz konusu olur. Yalana dayalı reklâmlarla elde edilen servetlerin, eninde-sonunda elden çıkacağı, kimseye hayır getirmeyeceği açıktır. Bu durum, sayısız misalleriyle ortadadır.

“Haksız kazanç”, “kara para” gibi kavramlar, Müslüman’ın dürüstlük vasfına terstir. Az da kazansa Müslüman’a doğruluk yakışır. Çünkü bereket dürüstlüktedir. Allah’ın bereket verdiği kazanç ise, asla küçük değildir.

Konuyla ilgili pek çok hadisler bize ticari kuralların da sıdk ve doğruluk etrafında oluşması gerekliliğine işaret eder. Alış-veriş konu olan malın ve paranın ayıbını açıklamak gereklidir. Gizlemek haramdır. Kusurun sonradan ortaya çıkması pazarlığın feshine sebeptir. Yalan berekete mânidir. Doğru tâcir az kâr etse de kazancının bereketini görür.

Nitekim, Said Nursi, sadece ticaret hayatında değil, bütün beşeri münasebetlerde ölçü olan bir düstur vermiştir. “Biz ki hakiki Müslümanız; aldandınız, fakat aldatmayız. Bir hayat için yalana tenezzül etmeyiz.”²⁹

27. Buhârî, *Büyü’* 31; Müslim, *Büyü’*, 47, hadis no: 1532

28. bk. Müslim, *İmân* 164.

29. *Hutbe-i Şamiye*, s. 130.

Yalan-siyaset bağlantısı

Bir küfür sıfatı olan yalanın kainat çarşısında en fena, en pis bir mal olup, o malı satın almak değil, belki herkesin ondan nefret etmesi gerekirken ve Asr-ı saadette sıdk ile kizb, iman ile küfür kadar birbirinden uzak iken, zaman geçtikçe gele gele birbirine yakınlaştı. Ve siyaset propagandası bazen yalana ziyade revaç verdi. Fenalık ve yalancılık bir derece meydan aldı.”³⁰ cümleleriyle Said Nursi, şark ve garp kadar birbirinden uzak olması lazım gelen sıdk ve kizbin, artık bir tezgahta bulunur hale gelmesi yani aynı insanda hem yalanın hem doğruluğun bulunması tehlikesine dikkatleri çekmektedir.

Yalan üzerine dönen politika toplumda güven duygusunu zayıflatmıştır. İnsanları birbirlerine bağlayan en önemli bağ olan güvenin zayıflaması, toplumsal barış ve mutluluğun zayıflamasına sebep olmuştur.

Ne acı ki, halka güvenmeyen politikacıların ayakta kalmak için yalan ve ikiyüzlülüğü kullanmaları günümüzün bir gerçeğidir.³¹ Yalan politikalarla anlık çözümler elde edilebilir, fakat halkın sevgi ve güveni kazanılmıyorsa, uzun vadede sistem çökecektir.

Konuyla ilgili son zamanlarda yaşanan gündeme de bakılırsa, siyaset zaten içinde pek çok yalan, aldatma, hilenin olabileceği bir sistemdir. Ama iman ve Kur’an hizmetleri yapanların bu konuda çok hassas olması, hak ve hakikatten zerre kadar ayrılmaması, düşmanın alçak silahlarını kullanmaması gerekir. Aksi durumlar dindarlara siyasetçilerden daha çok kaybettirecek ve daha büyük veballer yükleyecektir. İşte bu meselenin bu kadar hassas olduğunu bilen Bediüzzaman, talebelerini bu konularda sık sık uyarmıştır.

Toplumsal vakıalardan anlaşılıyor ki, yalanın beyazı, pembesi olmaz. Yalan, radyasyon gibidir; zararda şahıs, zaman ve mekân ayırt etmez; sadece bugünü harap etmez, geleceği de ipotek altına alır.

İnsanlığın, her türlü seçkin vasfıyla özellikle de ‘el-emin’ ile iftihar ettiği Peygamberin (asm) yalan karşısındaki tavizsiz duruşu, hem tarih ilmiyle kayıt altına alınmış, hem sosyal bilimin kriterlerince doğrulanmıştır.

Günlük hayattaki doğru söz ve doğru davranışlarına sahih hadislerde sayısız örnekler sunulan efendimiz (asm) için esas prensip, ‘bu ayet beni ihtiyarlattı’ diye tanımladığı, ‘Emrolunduğun gibi dosdoğru ol’ emrine ittibadır.

Peygamberimiz (asm) bu ayetle hayatını şekillendirmiş bir şahsiyettir. İşte doğrulukla ilgili tarihi bir örnek; “Ey Allah’ın Resûlü! dedik, mü’min korkak olur mu?” “Evet!” buyurdular. “Peki cimri olur mu?” dedik, yine: “Evet!” buyurdular. Biz yine: “Peki yalancı olur mu?” diye sorduk. Bu sefer: “Hayır!” buyurdular.”³²

Kur’an, en büyük tesirlerinden birisini, sosyal, siyasi ve iktisadi hayatta göstermektedir. Birçok âyet, cemiyet yaşantısını ihlâl eden suçları, büyük günah kategorisine sokarak onlara karşı mücadele eder. Bu münasebetle toplum yaşantısının dayanağı olan meslek ve sanat sahiplerinin alışverişlerinde büyük oranda güvenilirlik ve doğruluğa ihtiyaç duyulmaktadır. Yalan

Yalan üzerine dönen politika toplumda güven duygusunu zayıflatmıştır. İnsanları birbirlerine bağlayan en önemli bağ olan güvenin zayıflaması, toplumsal barış ve mutluluğun zayıflamasına sebep olmuştur.

30. Tarhan, a.g.e, s. 181.

31. Safvân İbnu Süleym (r.a.) - *Muvatta, Kelâm* 19, 2, 990.

32. *Mümin*, 28

“Sıdk, İslamiyetin
üssül esasıdır ve
ulvi seciyelerin
rabitasıdır
ve hissiyat-ı
ulviyesinin
mizacıdır. Öyle
ise, hayat-ı
içtimaiyemizin
esas olan sıdkı,
doğruluğu
içimizde ihya edip,
onunla manevi
hastalıklarımızı
tedavi etmeliyiz.”

ise, bu husustaki güvenilirliği yıkmaktadır. Bundan dolayı Kur'an yalana karşı amansız mücadele vermiş ve ona devam edenleri dalâlet bataklığına saplanıp kalmakla tehdit etmiştir: “Allah haddi aşan ve çok yalancı olan kimseyi doğru yola ulaştırmaz.”³³ “Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez.”³⁴

İslam'da yalanın her çeşidi yasaklanmış olmasına rağmen, kişiyi yalana sevk edecekecessüs de, yani kişiyi sıkboğaz ederek, soruşturmak, gözetlemek veya kişiliğini, benliğini esas alan tenkitleri ve filleri yasaklamıştır.

Bugünün dünyasında, kötülüğü ve gayriferîliği bütün insanlarca kabul edilen yalanın, nasıl olup da bu kadar yaygın olduğu hususunda, ferdi ve içtimai tesirleri üzerinde düşünülmelidir. Hakk'ın ve dolayısıyla hakikatin hatırının her şeyden âli olduğu hususu, her türlü ilmî vasıtalar kullanılarak ortaya konmalıdır. Günümüzün insanını hakiki medeniyete ulaştırma ve yalandan korumanın yolu, günlük hayattaki muamelelerde yerken, içeren, konuşurken ve yaşantının her çeşidinde O'nu (asm) temsil etmek bir mü'min gerekliliğidir.

Asıl üzücü olan da, Bediüzzaman'ın, Şam, Emevi Camiinde verdiği hutbede İslam dünyası için koyduğu teşhisteki, ‘sıdkın hayat-ı içtimaiye-i siyasiyede ölmesi.’³⁵dir. İşte bunun için de, Kur'anî tedavi olarak, yine Bediüzzaman'ın ilgili eserindeki, ‘Necat yalnız sıdkla, doğrulukla olur. Urvetü'l-vüska, sıdktır. Yani en muhkem ve onunla bağlanacak zincir, doğruluktur.’³⁶ şeklinde formülize ettiği reçetedir.

4- Sıdkla tedavi

Hutbe-i Şamiye, Said Nursi'nin, İslam aleminin içine düştüğü hastalıkları ve Kur'anî tedavi yollarını gösteren bir eserdir. Bu eserde, bireysel ve toplumsal manevi hastalanmanın nasıl olduğu, nasıl tedavi edileceği Kur'anî bir reçete olarak ortaya konmuştur.

“Sıdk, İslamiyetin üssül esasıdır ve ulvi seciyelerin rabitasıdır ve hissiyat-ı ulviyesinin mizacıdır. Öyle ise, hayat-ı içtimaiyemizin esas olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihya edip, onunla manevi hastalıklarımızı tedavi etmeliyiz.”³⁷ Yani manevi bozulma nerelerden başlamışsa, tedavi de oraların yine aslına döndürülmesi ile sağlanacaktır.

Sıdk; kişinin, amel ve davranış bütünlüğünü koruyup, tehlike anında yalanla kurtulması söz konusu olduğu yerlerde bile, gizli-açık, iç-dış ayrılığına düşmemesi için mücadele etmesidir.

Sıdkın en aşağı mertebesi, şahsın iç-dış, gizli-açık her halinin aynı çizgide olmasıdır. Sonra duygu, düşünce, tasavvur ve niyetlerde sâdık olma derecesi gelir. Sâdıklar, söz ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayanlardır. Sıddıklar deyince ise hayal, tasavvur, duygu, düşünce ve hattâ mimiklerine kadar her hal ve tavırları doğruluğa kilitlenmiş kahramanlar akla gelir.

Düşünce, sıdk kanatlarıyla uçar ve arşa ulaşır. Davranışlar, sadâkat ze-

33. Zümer, 3

34. Hutbe-i Şamiye, s. 63

35. Hutbe-i Şamiye, s.131

36. Hutbe-i Şamiye, s. 121, 122

37. Nursi Said, *Tarihçe-i Hayat*, YAN, İstanbul, Eylül-2007, s.139

mininde neşv ü nemâ bulur. Allah'a yalvarış ve yakarışlar, sıdkla edâ edildiği ölçüde "İsm-i A'zam"a iktiran etmiş gibi, rahmet arşına ulaşır ve hüsn-ü kabûl görür. Evet sıdk, adetâ İsm-i A'zam iksiri gibi tesir eder. Demek sıdk olmadan, insani kemalat da, sosyal hayattaki düzen ve huzur da olmuyor. Sıdk olmadan tedavi de olmuyor. Beyazıd-ı Bistâmî Hazretleri, kendisinden İsm-i A'zam'ı soranlara: "Bence İsm-i A'zam tesiri yapacak bir şey varsa, şüphesiz o da sıdktır; sadâkatle hangi isim okunsa, o İsm-i A'zam olur."³⁸ buyurmuş, yine 'sadakat' kavramına dikkatleri çekmişlerdir.

Sadıklar, dünyanın olumsuzluklarını durdurmaya vesile olabilirler. Cenab-ı Hak, sadık kullarının sıdki vesilesiyle, koyduğu adetullah kanunlarını bile değiştirebilmektedir. Peygamber mucizeleri bundan başka bir şey değildir. Hatta bu sıdk meselesi dağa, taşa, denize, aya, güneşe de tesir etmiştir. Hz. Musa'nın sıdki; dağa, asâya, deryâya bile tesir etmiştir. Hz. Peygamberin sıdki, Ay'ın cemâline, hattâ o parlak Güneş'e tesir etmiştir.

Sıdkın İslamiyet'te ne derece ehemmiyetli bir öneme sahip olduğunu anlatan Bediüzzaman Said Nursi, Münâzarât isimli eserinde, "Her şeyden önce bize lazım olan nedir?"³⁹ sorusuna üç, dört kere "sıdk" diyerek cevap vermiştir. Doğruluğu, hem ferdî bir fazilet hem de toplumun terakkîsinin iksiri olarak anlatmıştır. Bu tesbitini "Küfrün mahiyeti yalandır, imanın mahiyeti sıdktır. Şu bürhan kâfi değil midir ki, hayatımızın bekâsı iman, sıdk ve tesânüdün devamıyladır." sözüyle desteklemiştir.

Sıddikler, özü sözü bir, her haline güvenilir, samimi insanlardır. Resûl-ü Ekrem Efendimizi ve onun getirdiği her şeyi tasdikte kemale erişen, kendisine sunulan mesajlara iman eden ve i'lâ-yı kelimetullahı hayatının gâyesi bilen sıddıkların pîri Ebu Bekir (ra)'tır. Aslında Ashâb-ı Kirâm'ın hepsi birer sıddıktır; ancak, onların en önünde yer alan ve sadâkat sancağını taşıyan zat Ebu Bekir efendimizdir.

Bediüzzaman, "İslâmiyetin esası sıdktır. İmanın hassası sıdktır. Bütün kemâlâta isal edici sıdktır. Ahlâk-ı âliyenin hayatı sıdktır. Terakkiyatın mihveri sıdktır." derken sıdki, sadâkat manasında ele almış; mü'minlerin hem şahsî hem de içtimâî açıdan ilerleyip yükselmelerinin söz, tavır ve davranışlarındaki doğrulukla beraber, niyetlerindeki samimiyete ve bu samimiyetin de devamlığına işaret etmiştir.

Aksi halde, kendi şahsî hayatında gel-gitler yaşayan, sürekli değişip duran ve bir davranış istikrarına kavuşamayan kimseler muhataplarında nasıl bir güven telkin edeceklerdir? Böyle kişiler muhataplarının "Acaba bu tavırlarından hangisi doğrudur? Şimdi hangisine inanacak, hangisini esas alacağız?" dedirterek, kendileri hakkında endişe uyandırırılar. Böyle güven vaad etmeyen insanlar, elbette iktidâ edilecek insanlar olamazlar.

İnanmadığı halde inanıyor görünmek, akide ve düşüncelerinde münkir olmasına rağmen farklı bir tavır ve kanaat sergilemek, her zaman duruma göre hareket edip sürekli ikiyüzlü davranmak tam bir savrulma halidir ki, buna "nifak" denir. Bu, ferdî, içtimâî bir riyakârlık ve bir ruh hastalığıdır. Bu hastalığı taşıyan mürâî ve münafık, her zeminde ayrı bir tavırda bulunur, her yerde farklı bir görüntü sergiler ve o rengârenk davranışlarıyla âdetâ birkaç

"İslâmiyetin esası
sıdktır. İmanın
hassası sıdktır.
Bütün kemâlâta
isal edici sıdktır.
Ahlâk-ı âliyenin
hayatı sıdktır.
Terakkiyatın
mihveri sıdktır."

38. Nursi, Said, *İşâratü'l-İcâz*, İstanbul, Nisan- 2007, s. 153

39. A.g.e, s. 264

“Ahlak-ı âliye
ve yüksek
huyları hakikate
yapıştıran ve
o ahlakı daima
yaşattıran,
ciddiyet ile
sıdktır. Eğer sıdk
kalkıp araya kizb
girerse rüzgarlara
oyuncak olan
yapraklar gibi, o
adam da insanlara
oyuncak olur.”

hayatı iç içe birden yaşar. Din, iman düşmanlarının açıktan açığa diyanet ve mukaddesata sürekli hücum etmelerine karşılık o, çok defa dinî, millî ve vatanî değerlere saygılı görünerek her zaman ehl-i imanı aldatmaya çalışır. Her zaman sinsi davranır ve moda tabiriyle “takıyye”lerde bulunur. Yerinde herkesi dostça kucaklar ama, fırsat bulunca da arkadan hançerlemeyi ihmal etmez. Bu itibarla da o, din, iman ve Kur’ân düşmanı bir münkirden daha tehlikelidir.

Sıdk, vicdan mârifetiyle harekete geçen, insanın adeta bir karakteri haline gelen ve böylece her hâl ve tavrında sadâkate düğümlenen doğruluğun zirve halidir. Her hal ve tavrında en ince hususlara kadar sıdkı yerleştirmek, bir huy haline getirmek bir virüs taraması gibi yalanı, niyetlerinden, mimiklerinden dahi ayıklamak, temizlemek tam da bir sıdkla tedavi halidir. Mü’minin elinden, dilinden emin olunan kimse olması, sağlıklılığının göstergesidir.

Bediüzzaman’a göre sıdk, İslam’ın pek güzel ahlakî düsturlarından biri olmakla kalmayıp aynı zamanda bütün İslami değerlerin üzerine oturduğu ana zemin, güç aldığı ana eksen durumundadır. Yani bir binanın temeli, bir makinenin motoru hükmündedir.

Sıdk, İslam dininin, insanlığın, hatta içtimaî hayatın “olmazsa olmazı”dır. İslamiyet, iman sıdkı gerektirir. Sıdk bir iman özelliği, yalan da bir küfür alametidir. Bütün güzellikler sıdkın sonucudur. Konu Said Nursi’de şöyle ele alınır; “Bütün kemâlata îsal edici, sıdktır. Ahlak-ı âliye’nin hayatı, sıdktır. Terakkiyatın mihverî, sıdktır. Alem-i İslam’ın nizamı, sıdktır. Nev-i beşerî, Ka’be-i kemâlata îsal eden [ulaştıran], sıdktır. Ashab-ı kirâmı bütün insanlara tefevvuk ettiren [üstün kulan], sıdktır. Muhammed-i Hâşimî Aleyhissalatu Vesselam’ı merâtib-i beşerîyenin en yükseğine çıkararak, sıdktır.”⁴⁰

Bu ifadeler de, sıdkın, insanda, her çeşit faziletin neşvünema bulacağı bir zaruri zemin olduğunu gösteriyor. İnsan tabiatında bu zemin oluşmazsa diğer güzel ahlaklar gelişemeyecektir. “Ahlak-ı âliye ve yüksek huyları hakikate yapıştıran ve o ahlakı daima yaşattıran, ciddiyet ile sıdktır. Eğer sıdk kalkıp araya kizb girerse rüzgarlara oyuncak olan yapraklar gibi, o adam da insanlara oyuncak olur.”⁴¹

Said Nursi’ye göre, imanla sıdk ve diğer ahlakî faziletler birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Biri diğerini gerektirir. Konu ile ilgili bir başka cümlesinde, insaniyet-i kübra olan İslamiyet’e⁴² ait bütün güzelliklerin kaynağı ve mâulhayatı olan iman la “sıdk”ın imtizacının şöyle ifade edildiğini de görmekteyiz: “Bence bir kalp ve vicdan fezâil-i İslamiye ile müzeyyen olmazsa ondan hakiki hamiyet ve sadakat ve adalet beklenilmez.”⁴³

Sıdkla tedavi, insandaki güzel ahlakî ön plana çıkarırken, su-i ahlakı da yok etmektedir. Onun için manevî alemdeki samimi küçük bir gelişme, iyileşme çok büyük meyveler verebilmektedir.

Evet, tedavide hap küçüktür, ama etkisi, tesiri büyüktür. Manevî olarak da, sıdk yolunda atılan olumlu bir adım, hayatın bütününe etkisi altına alacak bir gelişmeye dönüşebilecektir.

40. Nursi, Said, *Mubakemat*, İstanbul, Ocak-2008, s. 61.

41. Nursi Said, *Eski Said Dönemi Eserleri*, YAN, İstanbul, Kasım-2012, s.236

İşte sıdkla yaşanan bir hayat, manevi hastalıklardan kurtulmayı netice verip, dünya saadetine medar olabileceği gibi, ahiret için de Şecere-i Tuba'ya yetiştirmeye, cenneti meyve vermeye vesile olabilecektir.

Sonuç

Yalan, bireyi de bireyin yaşadığı bütün ortamları da hasta eden bir etkendir.

Yalancı, manen hasta kişidir. Tedavi edilmelidir. Hasta olan insanın yaşadığı bütün ortamlar da bu hastalığın etkisi altındadır. Yalanın hüküm sürdüğü ortamlarda, doğruluk, dürüstlük, nezaket olmaz. Olsa da etkili olmaz.

Yalan, fizyolojik ve psikolojik bir bozulma halidir. Yalancı, önce kendi içinde vicdanen rahat değildir. Ruhun bozulma içinde olduğu gibi, beden de gergin bir haldedir. Yalanın fitrata zıt olduğu buradan anlaşılıyor.

Yalanla hastalanmış kişi ile kurulmuş aile yuvaları da hastalıktır. Yalan, eşler arasındaki iletişimi yok eder. Yalan güvensizliği içinde barındırdığı için, onun olduğu ortamlarda huzur ve sükun olmaz. Yalan, duygu alışverişlerini de yok eder. Eşlerde olan bu hastalık, tedavi edilmezse çocuklara da bulaşacaktır.

Toplum hayatının esası, varlığı ve devamlılığı sıdk ve doğruluk üzerinedir. Sıdk olmadığında insanlar kendi başlarına kıyameti koparmış olacaklardır. Onun için insanlık alemi sıdka muhtaçtır. İslam alemi de sıdka muhtaçtır.

Toplum hayatı içerisindeki bütün yaşam alanlarında sıdk, 'olmazsa olmaz' bir gerekliliktir. Ticarete, sanatta, eğitimde, sağlıkta v.b. her türlü yaşam alanlarında sıdk ve doğruluk gereklidir.

İşte tam da bu noktada 'sıdkla tedavi' kavramı devreye girmektedir. Sıdk, bir virüs tarama gibi, kişideki olumsuzlukları, duygu ve davranışlardaki, niyetlerdeki, mimiklerdeki dağılmayı ortadan kaldırır.

Demek oluyor ki, insanlığı sıdk kurtaracaktır. Onun için Said Nursi, 'En büyük hile, hilesizliktir.' formülünü sunmuştur.

Hazret-i peygamber, hayatında hiçbir şekilde yalana yönelmemiştir. Onun en belirgin vasfı 'sıdk'tır. Onun ümmetine de sıdk konusunda güzel bir imtihan vermek yaşarır. Çünkü bir Müslüman'a hiç yakışmayan şey, yalandır.

Sıdk bir mü'min vasfıdır; yalan ise bir küfür alametidir.

İşte içtimai ve siyasi hayatta ölmüş olan sıdkı tekrar hayata kazandıran bilmenin yolu, onu içimizde ihya edip diriltmektir. Ve onunla manevi hastalıklarımızı tedavi etmektir.

Abstract

"Righteousness" is one of the strongest dynamics of living together, while "lying" its opposite destroys not only the essence of servitude but also

Demek oluyor ki, insanlığı sıdk kurtaracaktır. Onun için Said Nursi, 'En büyük hile, hilesizliktir.' formülünü sunmuştur.

the social life. Lying, being a non-healthy state, poisons the spiritual world of individuals as well as familial and societal life. Therefore the primary formula that will bring order to the individual and social life in this context is righteousness. In this study we investigate lying and righteousness as two factors of living together. Therefore first we will explain the two factors and then study on their influences upon the individual and social life.

Key Words

Righteousness, lying, familial life, social life, living together

